

KAKTUS

1980

ARG. 15 - NR. 1

KAKTUS udkommer 4 gange årligt i januar, april, juli og oktober som medlemsblad for Nordisk Kaktus Selskab.

Redaktion: Hans Grønlund, Hornemanns Vænge 27, 3. tv., 2500 Valby

Tryk: C. Nordlundes Bogtrykkeri, 3400 Hillerød

Selskabets regnskabsår er fra 1. januar til 31. december. Årskontingent 80 kr. Alle henvendelser vedrørende medlemskab og adresseændringer bedes rettet til kassereren, Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, 2700 Brønshøj. Giro-nr. 6 57 87 13 - About membership apply to mr. Otto Forum Sørensen.

Terminer for indlevering af annoncer og artikler:

Termine für Anzeigen und Artikel:

Terms for ads and articles:

15. februar, 15. maj, 15. august, 5. november

Annoncepris: ¼ side 150 d.kr. - Preise für Anzeigen: ¼ Seite 150 d.kr. - Price for ads: ¼ page 150 d.kr.

Selskabets styrelse:

Formand: Peter Brandt Pedersen, Tårnbygårdsvej 20, 2770 Kastrup, telf. (01) 51 66 06.

Næstformand: Ebbe Dreyer Skov, Spireavænet 3, 5210 Odense NV, telf. (09) 94 13 43.

Ekstern sekretær: Find Ålbæk Madsen, Langedamsvej 11, 5500 Middelfart, telf. (09) 41 28 56.

Intern sekretær: Inge Clausen, Manedalen, Høsterkøb, 2970 Hørsholm, telf. (02) 89 28 93.

Kasserer: Otto Forum Sørensen, Viemosebro 14, 2700 Brønshøj, telf. (02) 94 61 74.

Bibliotekar: Hans Grønlund, Hornemanns Vænge 27, 3. tv., 2500 Valby, telf. (01) 17 16 01.

Redaktionsmedlemmer:

Hans Skovsgård, Klostervej 20, Breum, 7870 Roslev.

Cees Rijk van Ravens, Karisveien 122, 2013 Skjetten, Norge.

Hans Keil, Dansk Skole, D-2381 Tolk, Sydslesvig.

Helmut Broogh, Am Beisenkamp 78, Wattenscheid, D-4630 Bochum 6.

Kredsrepræsentanter:

Nordjylland: Dorthe Møller Jensen, Døvnældevej 10, 9800 Hjørring, telf. (08) 92 48 45.

Vestjylland: Poul Poulsen, Endetoften 61, Lind, 7400 Herning.

Østjylland: Palle Carlsen, Nybyggervej 2, Tåstrup, 8410 Rønde, telf. (06) 36 73 25.

Fyn: Ebbe Dreyer Skov, Spireavænet 3, 5210 Odense NV.

Sjælland: Poul Erik Hansen, Esberns Alle 2 st., 2860 Søborg, telf. (01) 69 90 39.

Nordsjælland: Bent Lykkebo, Stutterivænet 7, 3400 Hillerød, telf. (03) 26 87 76.

Norge: Ivar Idsøe, Lønningsåsen 12, N-5400 Stord, Norge.

Sverige: Torbjörn Haldammen, Riset 1, S-73400 Hallstahammar.

Forsidebilledet er en optagelse af *Pachypodium brevicaule* Bak. Planten er omtalt i den første artikel i dette nummer af KAKTUS. Fotografiet er optaget af Helmut Broogh.

Red.

Storføddernes slægt

Pachypodium betyder stor fod, erklærede Peter Brandt og mente, at så kom resten af artiklen af sig selv. Det slog nu ikke helt til. Vi har ikke været på de naturlige voksesteder, og vi har ikke den store dyrkningserfaring. Derfor har vi måttet ty til de bøger og blade, vi nemmest kunne få fat på. Her opdager man straks, at det er begrænset, hvilke oplysninger, der er - og oplysningerne er i nogen grad modstridende. Man kan endog finde modstridende oplysninger i den enkelte artikel.

Men spændende planter er det jo. *P. brevicaulis* kan ganske rigtigt ligne en fod - så længe den er lille. Senere ligner den en sæk tabte kartofler, når den har dannet sidegrene. *P. namaquanum* ligner på fotos fra naturen en flok tavse vagtposter og kaldes da også af buskmændene »halvmennesker«. Madagascarpalmen *P. lamerei* kommer faktisk nogle gange til at ligne en palme, når den bliver et par meter høj. En del af de andre ligner små flasker, som bruges som vase af grenene. Alt i alt en samling sære knolde og pinde, og det er vel netop derfor, de er interessante. Noget tyder også på, at de er ved at blive moderne blandt samlere.

De skulle være rimeligt nemme at passe, med undtagelse af *P. namaquanum* og *P. brevicaulis*, ifølge Rauh, som har skrevet både bøger og artikler om emnet. Ifølge samme skal storfødderne have en tør, muldholdig jord og en lys, solrig plads. Det stemmer med, hvad så mange andre bruger. *P. geayi* og *P. lamerei* anbefales endda til stuebrug. I det hele skulle planterne fra Madagascar holde mere af varme end sydafrikanerne. På den anden side har Peter Brandt erfaret, at pachypodier kan tåle frost.

En anden pudsig ting er, at ifølge samme Rauh (i et par andre artikler) gror *Pachypodium* i naturen næsten udelukkende i granit eller kvarts, hvor der så godt som ingen muld er. Man må antage, at grunden til, at de gror på så lille en fod i naturen er, at de her kan gro uden konkurrence fra andre planter, og ikke, at de egentlig trives bedst dér. Spørgsmålet er så, om vore planter skal ligne naturens eller om de skal gro så hurtigt som muligt. Man kan selvfølgelig også få dem til at ligne planter, der har været heldige at finde en humusrig vandpyt, som nogen har tabt en flaske substrat i. Planterne kan faktisk lide det! - Spørgs-

målet er ikke helt uden betydning. F.eks. har *P. lamerei* i naturen kun én stamme, til den forgrener sig efter blomstring. I kultur danner den ofte tidligt sideskud, d.v.s. mange stammer, og det kan måske skyldes, at de drives frem med konstant vanding og formentlig stærk kvælstofholdig gødning. Resultatet er i hvert fald en plante, der har meget lidt til fælles med naturens.

Pachypodium hører til familien *Apocynaceae* sammen med bl.a. *Adenium* og *Plumeria*. Der regnes med fra 12 til 18 arter, hvoraf 4 eller 5 kun forekommer i det sydlige Afrika og resten kun på Madagascar. Vi holder os til Rauhs inddeling, hvorefter der er 5 i Afrika og 10 øboere. Et interessant spørgsmål er så, om de overhovedet tilhører samme slægt.

Det lader der til at være gode grunde til at mene. Afrikanere og øboere har samme kromosomtal, og der er kun yderst små forskelle på pollen. Blomsterne er, så vidt vi kan forstå, meget ens, bortset fra markante farveafvigelser. Vækstformerne er også meget ens, idet der er såvel busk- som træformige arter begge steder. *P. brevicaulis* (Madagascar) og *P. namaquanum* (Afrika) er dog undtagelser. Begge steder forekommer planter med tre torne sammen, og planter med to torne sammen, idet dog *P. decaryi* næsten mangler torne. Endelig kan man notere sig, at planterne begge steder i høj grad vokser tørt, muldfattigt og oftest i granit eller kvarts - idet dog enkelte på Madagascar vokser i skov.

Rauh konkluderer, at de to geografisk adskilte grupper er nært beslægtede, men at der er forskelle, og at Madagascar har produceret sine egne arter efter at øen blev isoleret fra Afrika. (Her tænkes nok på den almindelige opfattelse om, at jordens kontinenter flytter sig). Det er klart, at *P. brevicaulis* (Madagascar) er en type for sig. Men efter Rauhs egen beskrivelse af afrikaneren *P. namaquanum* er der også grund til at mene, at den måske er en type for sig. Det mener Rauh iøvrigt også selv andetsteds, hvor han bl.a. kalder den »en meget isoleret type«; jævnfør iøvrigt med citatet fra Rauh under den nærmere omtale af *P. namaquanum*.

Under alle omstændigheder er der betydelige generelle ligheder. Der er imidlertid også generelle forskelle, hvilket nok yderligere understøtter, at

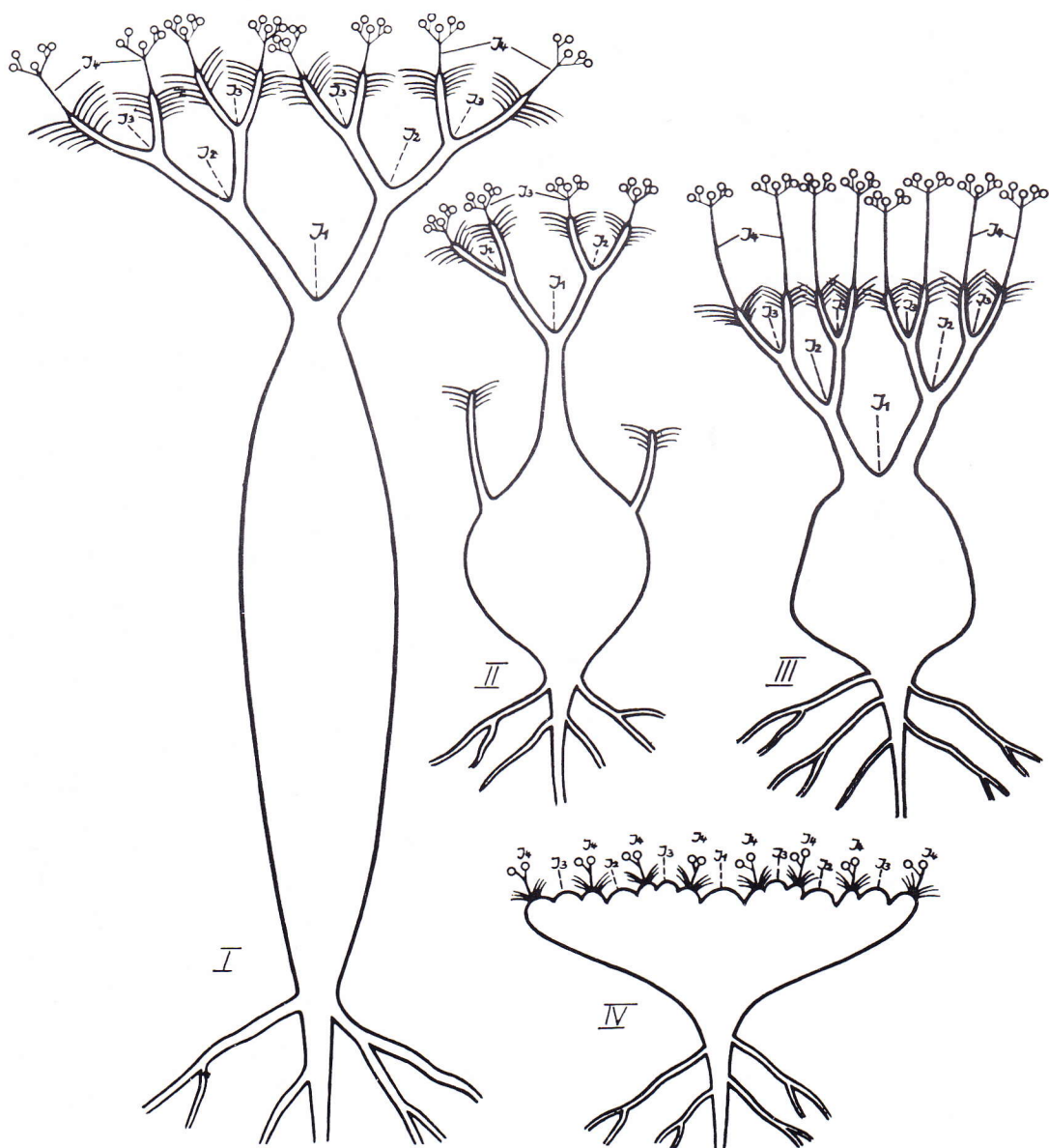

Fig.1: Skematisk fremstilling af vækstformerne hos de pachypodier, der er hjemmehørende på Madagascar. Med bogstaverne J1 - J4 angives 4 på hinanden følgende blomstringer.

Type I: Træagtig form.

Type II: Lav form med knold (*P. decaryi*, *P. baronii* var. *windsorii*).

Type III: Lav form med knold (*P. rosulatum*, *P. borombense*).

Type IV: *Pachypodium brevicaulis*.

Figuren er fra Rauh, 1976.

Fig. 2: *Pachypodium lamerei*.

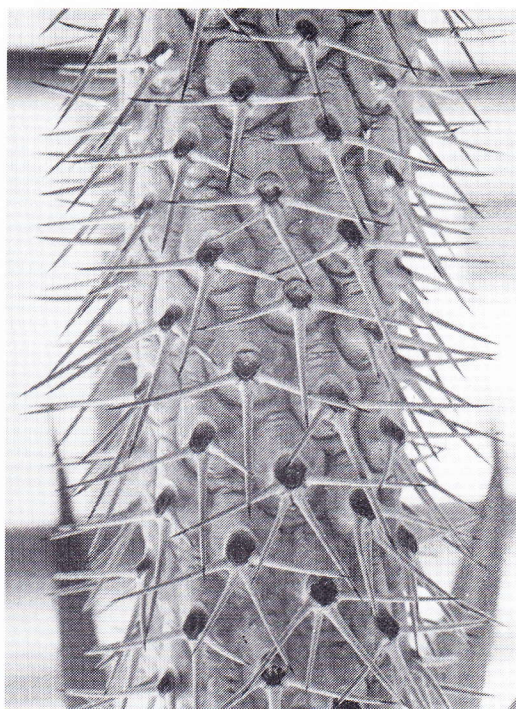

Fig. 3: *Pachypodium geayi* - nærbillede af en stamme.

der er tale om længere tids isolation. Som lige nævnt er der mindst én ny type. Der er også forskelle på tornene. Ifølge Rauh har afrikanerne længere og tyndere torne; tornene har en sammen-voksning, og de sidder på en let opsvulmet basis. Øboerne har derimod korte, tykke torne. Dette antyder vel, at afrikanerne er nærmere beslægtet med hinanden end med øboerne, og omvendt. Hvori den nærmere forskel i tornbygningen består, har vi ikke kunnet forstå ud fra vort plantemateriale og fotos. Endvidere er der mere specielle forskelle. Ifølge Rauh er der i Afrika kun fundet pachypodier på helt tørre områder i lav højde. På Madagascar, derimod, findes nogle i lavlandet og andre i op til 2000 meters højde; nogle på helt tørre klipper, andre i skov - dog ikke regnskoven på østkysten. Forskellen kan hænge sammen med at der måske er andre konkurrenceforhold på Madagascar, eller måske snarere, at der er en større artsrigdom indenfor pachypodierne på Madagascar. Det viser sig nemlig, at de pachypodier, der vokser i skov, tilhører en bestemt gruppe, de træagtige (alle: sektion *Leucopodium*). Endnu en pudsig ting er, at ifølge Codd's meget præcise stedangivelser vokser formentlig alle afrikanske

pachypodier i mellem 1000 og 1500 meters højde, hvad man vel næppe kan betegne som udpræget lavland, da der trods alt findes lavere områder i det sydlige Afrika. Ganske vist drager vi denne konklusion ud fra et almindeligt atlas; men der er tale om meget store områder, der ligger ret langt inde i landet. Ved nærmere eftertanke løses problemet dog formentlig. Størstedelen af det sydlige Afrika er på mellem 1000 og 1500 meters højde, og det er derfor selvfølgelig at betegne det som lavland i modsætning til bjergkæder og enkeltstående bjerge. Rauhs begejstring over at finde pachypodier højere oppe på Madagascar, og vel at mærke balancerende på stejle klipper, kan da formodes at betyde, at de i Afrika gror på mere jævne områder.

Kontrollerer man så hos Codd, viser det sig, at dette formentlig netop er tilfældet - han beskriver voksestederne som bakker, og ikke som klipper. Endnu et tegn på den større artsrigdom på Madagascar er, at det kun er her, der findes pachypodier med klart gule og klart røde blomster (foruden hvide og rødlige, der også findes i Afrika). Afrikaneren *P. namaquanum* er her igen en undtagelse: gulgrøn blomst med rødt svælg.

Fig. 4: Krone af *Pachypodium geayi*. Stammen har delt sig efter blomstring (se fig. 1, type I).

Madagascar

Et interessant træk ved planterne på Madagascar er, at man ud fra deres blomsterfarve kan inddеле dem i tre klart adskilte sektioner med hensyn til voksested og vækstform. Her må man lige kigge på figur 1, der viser, at i naturen forekommer forgrening kun efter blomstring, med undtagelse af type II. J_1 viser den første blomstring, J_2 den næste o.s.v. Blomsterne sidder altså for enden af grenene, og efter blomstringen deler grenen sig i to.

Den første sektion (*Leucopodium*) har helt hvide til lyserøde blomster. Sektionen indeholder alle træagtige planter på Madagascar (type I på figur 1). Jo hvidere blomst, jo mere træagtig - igen med undtagelse af *P. decaryi*, der har helt hvid blomst; men som kun med meget god vilje er træagtig (type II på figuren). Disse planter gror alle i de tørre vestlige skove, fra nord til syd, i ret lav højde. De har hver deres typiske udbredelsesområde.

P. rutenbergianum er den mest udbredte, fra det centrale Madagascar til den allernordligste del. Den bliver op til 6 meter høj, og stammen kan

være 30-50 cm tyk forneden. Kronen består af tynde, mere eller mindre oprette grene med parvise torne, 4-10 mm lange. Blomst hvid.

P. rutenbergianum var. *meridionale* bliver op til 8 meter høj; blomst mest lyserød. Findes i tør skov midtvejs på vestkysten.

P. sofiense. Variant af *rutenbergianum* ifølge Rowley.

P. lamerei. (figur 2). Gror i tørt buskland i syd og sydvest, hvor den bliver op til 6 meter høj. Tyk, flaskeformet stamme med stærkt forgrenet krone. Store hvide blomster. Tornene sidder tre og tre sammen.

P. lamerei var. *ramosum* har ikke hår på bladundersiden.

P. geayi (figur 3 og 4) har også tornene tre og tre sammen; behårede som unge. Smallere blade end *lamerei*; de er sølvgrå, 20 cm lange, med hår på undersiden. 8-10 meter høj, kun lidt forgrenet. Kan blive 4 meter høj, før den forgrenes. Stammen kan blive en meter tyk; gråbrun og tæt tornet. Hvide blomster. Gror i tørt træområde på kalkstensklipper på Sydvestmadagascar. Lamb anbefaler

faler lige dele muld og sand, meget vand om sommeren og ikke under 10 grader celcius om vinteren.

P. decaryi. Den flere gange nævnte undtagelse, også her i systematikken er den en undtagelse: Hvidblomstret, men ikke særlig træagtig, en mellemting ifølge Rauh. Type II. Med tiden får den en stor, tøndeformet knold med glat bark, hvorpå sidder en kun lidt forgrenet krone af tynde og næsten tornløse, korte skud. Der dannes også grene fra selve knolden, uden at det har forbindelse med blomstringen, hvilket netop er det karakteristiske for type II. Den forekommer kun mod nord, i Montagne des Français.

Den anden sektion (*Chrysopodium*) har alle gule blomster. Den omfatter resten af arterne undtagen én. Blomsterne er klart gule eller orangegule. Alle er buskagtige, med knold, type III, med undtagelse af *P. brevicaule*, der kun er knold, type IV. Undtagen *P. rosulatum* var. *rosulatum* er de alle meget små. De gror i bjergene i centralplateauet, i gnejs eller granit, for *brevicaules* vedkommende i kvarts. Alle gror mellem 1000 og 2000 meters højde, undtagen *rosulatum* var. *rosulatum* og var. *gracilicus*, der gror lavere.

P. rosulatum var. *rosulatum* bliver en busk på op til 2 meters højde. Den danner en knold, som forgrener sig, når blomstringen indtræffer. Skudene er korte, og på dem sidder tornene to og to i fem rækker. Blomsterne er store og helt gule.

P. rosulatum var. *gracilicus* er mindre og har mindre, men også gule blomster.

P. horombense (figur 5) ligner *rosulatum* meget uden blade og blomst, og regnes af Rowley som en variant af denne. Den adskiller sig ved at have en tydeligt klokkeformet blomst.

P. densiflorum (figur 6). Gråbrun stamme og torne. Det er en af de mindre, der blomstrer ved 10-15 cm's højde, så snart basis svulmer. Ifølge Lamb er den nem, men langsom, og den skal have en porøs jordblanding. Vanding forsigtigt, når det ikke er varmt, og tørt om vinteren, hvor den ifølge ham skal stå ved minimum 10 grader C.

P. densiflorum var. *brevicalyx*. Der er forskelle på blade og blomst, blomsten er behåret indeni.

P. brevicaule (se forsiden) er klart gulblomstrende, men ligner ellers ikke de øvrige i sektionen udover, at den gror i cirka samme område, men i rent kvarts. Den ligner i det hele taget ikke nogen anden *Pachypodium*, jævnfør type IV. Den gror omkring Massif de l'Ibity, i et meget begrænset område, sammen med nogle få aloer. *P. brevicaule* gror mellem 1400 og 2000 m. højde. Den

stikker kun ganske få centimeter op, og dens grå farve (sølvgrå korkhud, som en forfatter kalder det) skulle gøre den meget svær at se, når den er blad- og blomsterløs. Ellers har den klart grønne blade og hundreder af blomster. Rauh sammenligner vækstformen med den typisk træagtige, type I, og den typiske knoldede, type III. Man må så forestille sig, at det første skud forbliver meget kort og tykt, og at sidegrenene, der kommer efter blomstring, ligeledes forbliver meget korte. Herefter dannes med årene en flad knold på en meters diameter eller mere. En plante af denne størrelse må formodes at være flere hundrede år. Tornene forekommer mellem bladene, og blomsten bliver ca. en tomme på tværs. Rauh mener, at denne plante er den sværeste. Lamb skriver, at når den har fået fat, er den helt let, hvis den står i en blanding af porøs muldjord og sand. Om vinteren: tørt og minimum 10 grader C, hvilket lader til at være Lambs standardråd. Den kan kun formeres ved frø. Slægtsskabet med resten af sektionen understreges af, at den i naturen hybridiserer med en af de andre arter. Det pudsige er, at der er modstridende oplysninger hos Rauh, idet en billedtekst angiver en hybrid med *rosulatum* (hybriden ligner *brevicaule*), mens den egentlige tekst angiver *P. densiflorum*. Hvis der var to, var det nok nævnt, og normalt stoler man vel mest på den egentlige tekst; men bevares, så længe det bliver i familien! (eller sektionen).

Den tredje sektion (*Porphyropodium*) omfatter alle klart rødt blomstrende storfødder, og det er nemt nok, for der er kun én, *P. baronii*, ganske vist med en variant: *windsorii*. Selve typeplanten er der ingen oplysninger om, pudsigt nok! - udover at den er ekstremt sukkulent og større end varianten. Jacobsen anfører, at en fuld beskrivelse ikke er tilgængelig. Uanset dette skulle begge tilhøre type II.

P. baronii var. *windsorii* (figur 7). Den er sjælden såvel i kultur som i natur. Dens udbredelse er begrænset til et lille område: stejle kalkklipper omkring det gamle engelske Windsor Castle på den nordlige del af øen, omkring Diego Suarez. Her gror den sammen med sjældne aloer, adenier og euphorbier. Da Rauh var på type-lokaliteten i 1969 var der næsten ingen planter tilbage omkring slottet. Han mener, at en samler har ødelagt hele området. Imidlertid fandt han nogle hundrede eksemplarer længere nordpå, nær spidsen af Madagaskar, på stejle vejrbidte kalkklipper. Her må vi så håbe, at de sidste par hundrede planter har undgået

Fig. 5: *Pachypodium horombense*.

den specielle type samlere, der gerne udrydder en hel art. Rauh fandt til sin begejstring et eksemplar, hvor en sidegren, der var presset ned af en sten, havde dannet en ny knold, hvad der er højst usædvanligt. Stiklinge danner f.eks. ikke knold. Denne plante skulle absolut tages med til Heidelberg's botaniske have. Bortset fra dette: gad vide, hvem der havde lagt den sten der. Nå, men ellers gror planterne på helt nøgne klipper, hvor de sender rødderne ned i dybe revner uden noget spor af muld. De kan ikke graves op, man skal bruge hammer og mejsel, hvis man ikke er så heldig at finde en enkelt lille plante, der gror i et hul med lidt muld. Knolden, der som ældre er tornløs, bliver på størrelse med en fodbold. Den har glat, gråbrun bark og en sparsom krone af lange skud med tætte torne i par. Den skulle iøvrigt være en af de mest blomstervillige pachypodier.

Afrika

Manglende eller modstridende oplysninger tyder på, at de afrikanske pachypodier er mindre udforskede, selvom den tidligst beskrevne, *P. succulentum* findes her. Den blev beskrevet i 1770'erne. Måske er det modsat, således at det er de ældre beskrivelser, der er mangelfulde, hvilket gør det svært at rydde op nu. Codd forsøger i hvert fald at rydde op, og Rowley gør en del af planterne til synonymmer.

P. succulentum, (figur 8). Findes i tørre områder sædvanligvis mellem klipper i den sydlige, centrale, nordlige og østlige del af Kapprovinsen og den vestlige del af Oranje Fristaten. Blomsten angives dels som lyserød, dels som hvid til rød, og Codd tilføjer, at der sædvanligvis er en mørkere midterstribe. Knolden er mere eller mindre underjordisk, kort og tyk, op til 15 cm i diameter. Fra dens øverste halvdel udgår stive grene, 15-60 cm lange. Bladene har ved basis to torne, ofte dog en tredje mellemto. Den er svær at skelne fra *P. bispinosum* (figur 9), hvis blomst dog er mere klokkeformet end *succulentums*, der er mere cylindrisk. Blomsten angives af nogle som beskiddet rød til lyserød, af andre som hvid med røde striber. Man må formode, at en sådan blomst simpelthen skal ses! Muligvis synonym med *P. griquense* hos Jacobsen. Sagen gøres ikke nemmere af, at Jacobsen angiver *bispinosum* som synonym for *lealii*! Selveste Linné har ifølge Codd helt tydeligt sammenblandet *succulentum* og *bispinosum*, så det gør vel ikke så meget, at vi synes, at beskrivelserne ligner hinanden mistænkeligt. Codd

og Rowley opretholder dem som to arter på grund af blomstens facon. Iøvrigt gror den indenfor *succulentums* område, nemlig i tørre klippeområder i den østlige Kapprovins, ofte sammen med sukkulente buske.

P. lealii. Dette er den eneste træagtige afrikaner, og betegnende nok er blomsten glinsende hvid indvendig, rosa udvendig. Man føler sig fristet til at sammenligne med de træagtige på Madagaskar. Busk eller træ op til 6 meter høj, stammen 40 cm i diameter ved grunden, tilspidsende mod toppen, med mange små, lodrette grene. Som ung har den små blade mellem kraftige torne, som ældre har den større blade og mindre torne. Tornene sidder parvist, 1½ til 3 cm lange, ofte en tredje mellemto. Den gror på halv- til heltørre, stenede bakkesider i det nordvestlige Namibia (Sydvestafrika) og det tilstødende sydvestlige Angola. Codd anfører, på baggrund af en vis variation, at der muligvis eksisterer en *P. giganteum* i det sydlige område, men han anser det for usandsynligt og regner med, at der er tale om et synonym med *lealii*.

P. saundersii (figur 10). Buskagtig, stamme op til 1½ meter høj. Blomsterne angives som dels snehvide, dels som hvide med rød stribe. Den har hår på bladkant og midterribbe, hvorved den adskiller sig fra *lealii* ifølge både Rowley og Codd. På grund af lighed iøvrigt kalder Rowley den for *P. lealii* var. *saundersii*, mens Codd opretholder den som en selvstændig art, til trods for, at han udtrykkeligt anfører, at den ofte ikke har hår på bladene! Men selvfølgelig, han har haft rig lejlighed til at se den i naturen.

Udbredelse: Gror mellem klipper, ofte i klippespalter, i relativt tørre skovområder i Zululand, Swaziland, Ø. og N. Transvaal, S. Rhodesia og Mozambique.

P. namaquanum (figur 11) er vækstmæssigt en specialitet på linie med *P. brevicaulis*. Ligesom denne gror den i ekstremt tør kvarts, men på stenede skrånninger i det nordlige Namaqualand og sydlige Namibia. Det specielle består især i, at den normalt vokser som en søjle uden grene og uden at have flere stammer. Således må vi sammenfatte de ikke særligt præcise beskrivelser; Rauh: den eneste uforgrenede *Pachypodium*, hvis uforstyrret; Jacobsen: mest uforgrenet; Codd: sjældent grenet. I Rowleys bog om sukkulenter kan man ganske vist se et foto af et natureksemplar, der har fem stammer næsten fra grunden, og i hans artikel ses et kultureksemplar med tre stammer fra grunden, samt i en af Rauhs artikler: et natureksemplar med en sygelig sidegren halvvejs oppe på stammen; men

Fig. 6: *Pachypodium densiflorum*.

Fig. 7: *Pachypodium baronii* var. *windsorii*.

Fig. 8: *Pachypodium succulentum*.

Fig. 9: *Pachypodium bispinosum* (H. Broogh fot.).

Fig. 10: *Pachypodium saundersii*.

samtidig giver Rauh en nærmere biologisk forklaring: »*P. namaqanum* forgrener sig kun når toppen af hovedstammen skæres af. Modsat alle andre arter har *P. namaqanum* i det voksne stadium en monopodial vækst, fordi de få-blomstrede, kortstilkede cymmer (shortly peduncled cymes) rejser sig fra bladaxillerne, d.v.s. at de har en lateral position. Men nærmere undersøgelse er nødvendig for at opklare dette spørgsmål.« Det lyder besnærende, hvad det så end betyder. Vi tyder det sådan, at en *namaqanum* måske nok en gang imellem kan have flere stammer, men normalt ikke grene. Og endvidere sådan, at alle andre pachypodiers forgrening sker efter blomstring. - Bortset fra dette bliver den mellem 1½ og 2 meter høj, med en diameter fornedet på mellem 8 og 10 cm. Bladene, der er meget hårde på begge sider, sidder i en rundkreds foroven. Den øverste del af stammen hælder mod nord, d.v.s. mod solen, i en vinkel på ca. 30 grader. Den er tæt vortet over det hele. Hver vorte bærer to til tre læderbrune, hårde torne, der er tre til syv cm lange (avs!). Blomsten beskrives vekslende som gulgrøn med mørkt rødt svælg og rødbrun stribet med gult indeni. Dyrkningsrådene er varme, lys og kun lidt vand.

Synonymer

For at andre kan få glæde af materialet, har vi lavet en synonymliste, som man f.eks. kan bruge til Jacobsens bøger. Disse består åbenbart på dette punkt af en samling af alle beskrivelser - hvad der ikke er unaturligt for en bog af den karakter - som så andre må søge at bringe orden i; og det har Rauh, Rowley og Codd i hvert fald bidraget til.

Jacobsens *P. ramosum* er ifølge Rowley *P. lamerei* var. *ramosum*.

Jacobsens *P. saundersii* er ifølge Rowley synonym for *P. lealii* var. *saundersii*, hos Rauh og os *P. saundersii*.

Jacobsens *P. giganteum*, *P. jasminiflorum* og *P. tuberosum* er ifølge Rowley alle lig med *P. succulentum*.

P. griquense er også synonym for *P. succulentum*, men Jacobsen bruger navnet for *P. bispinosum*, som han dog anfører ligner *P. succulentum*.

Palle Carlsen
Torben Jensen

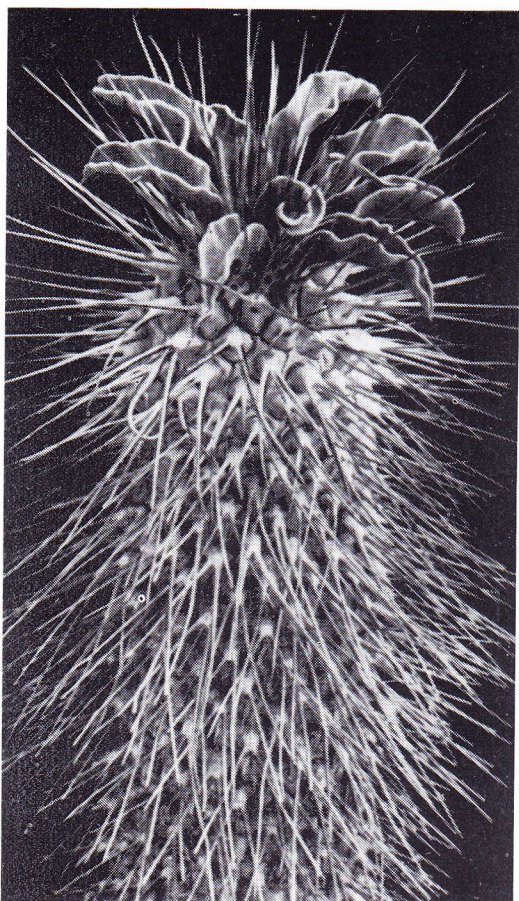

Fig. 11: *Pachypodium namaquanum* (H. Broogh fot.).

Anvendt litteratur:

- CODD, 1963: Flora of Southern Africa, bind 26; Pretoria
 JACOBSEN, 1970: Das Sukkulenten Lexikon; Gustav
 Fischer Verlag, Stuttgart.
 LAMB, 1963: The illustrated reference on cacti and
 other succulents, bind 3; Blanford Press, London.
 RAUH, 1972: The genus *Pachypodium*; Cactus and
 succulent Journal (U.S.), bind 44, nr. 1.
 RAUH, 1976: The *Pachypodiums* of Madagascar; Ash-
 ingtonia, bind 2, nr. 7.
 RAUH, 1978: Schöne Kakteen und andere Sukkulenten;
 Gebrüder Borntraeger, Berlin-Stuttgart.
 ROWLEY, 1974: A key to the succulent Apocynaceae;
 Cactus and Succulent Journal (U.S.), bind 46,
 side 160.
 ROWLEY, 1978: The illustrated encyclopedia of succu-
 lents; Salamander Books, London.

Fotografier: Hans Grønlund, hvis ikke andet er nævnt i
 figurteksten.

BØGER OG TIDSSKRIFTER

E. W. Putnam: *Gymnocalyciums*

Handbook No. 5 fra The National Cactus and
 Succulent Society, 1979.
 Format: 12 cm × 18 cm
 Indhold: 72 sider, 37 sort/hvide fotografier og 1
 kort. Pris: £ 1.00

Der er i øjeblikket ingen anden bog end denne, der
 giver en så omfattende og læseværdig information
 om gymnocalycierne. Med talrige billeder behand-
 les i alt 238 arter og varieteter på en overskuelig og
 grundig måde. Man får også en masse råd og
 praktiske vink om planternes pasning – og alt dette
 til en meget rimelig pris.

Forfatteren ved meget vel, hvad læseren gerne vil
 vide noget om, for han har i mange år været
 redaktør for tidsskriftet The National Cactus and
 Succulent Journal. Og dertil kommer så, at han
 selv er en ven af gymnocalycierne.

Helmut Broogh

Pleje og pasning

M. Martin og P. Chapman: Succulents and their
 Cultivation.

Forlag: Faber & Faber, London.

Format: 22,4 cm × 14 cm.

Indhold: 300 sider, 12 farve- og 39 sort/hvide
 fotografier og 1 kort.

Pris: £ 7.50

Om denne fag- og håndbog må man for én gangs
 skyld sige: Skabt af plantesamlere – for plante-
 samlere. . . for forfatterne har virkelig egne sam-
 linger hjemme, og de ved derfor af egne erfaringer
 hvad sagen drejer sig om. Bogen er skrevet i et let
 tilgængeligt sprog, og den er velillustreret. Em-
 nerne i bogen er ordnet således, at det er let at
 finde frem til det, som man gerne vil vide mere om.
 Siden fremkomsten af deres bog: Cacti and their
 Cultivation (samme forlag) har forfatterne fundet
 mange læsere på kontinentet – og det forpligter.
 Der kunne godt være lidt flere billeder i bogen,
 end der er. Når alt kommer til alt, så hører begge
 forfattere til Storbritanniens topfotografer – og det
 forpligter også! Vi læsere skulle nok vide at værd-
 sætte nok flere billeder efter fortjeneste.

Helmut Broogh
 (Oversættelse: HG)

Kalk i hjärnan eller i vattnet?

Idag är det bekant för de allra flesta kaktusodlare att huvuddelen kaktusarter trivs bäst i jord som håller en svagt sur reaktion, pH 4,5–6,5 och samtidigt har låg kalkhalt. Det gäller i ännu högre grad för andra krukväxter. De är ju i många fall mer eller mindre utpräglade djungelväxter och växer i praktiskt taget kalkfria humusjordar. Detta gäller även epifytiska växter som orkidéer och urskogsväxande kaktusar, t ex Epihyllum och Schlumbergera. De växer i en grenklyka och får sitt vatten direkt från himlen med minimala näringsämnen i, inklusive kalk.

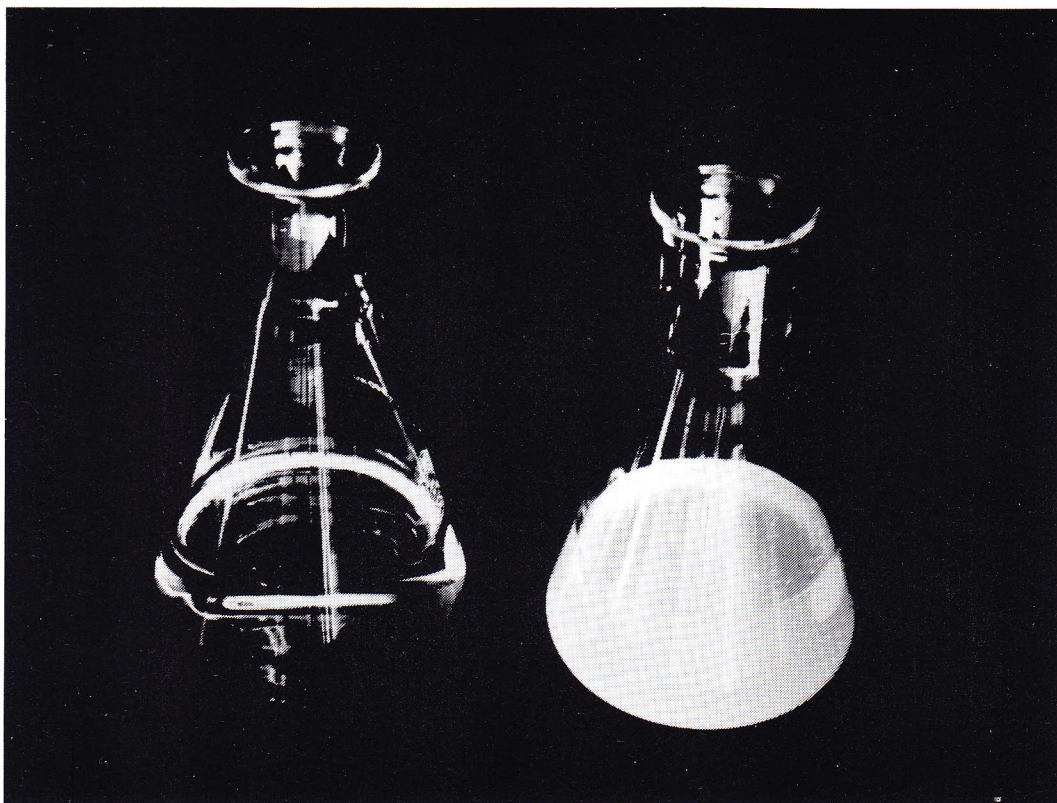
Det är lätt att se till att jorden från början inte innehåller någon kalk men det är svårare för oss att undvika att jorden tillförs kalk med vattnet, såvida vi inte har tillgång på stora mängder regnvatten. Kan vi då göra något åt detta ibland allvarliga problem?

Låt oss innan vi tittar närmare på detta betrakta krukan och dess jord lite grann och se vad vi kan lära oss av det. Man kan lite tillspetsat säga att problemet med odling av växter i krukor är just själva krukan – inte så mycket krukans material eller dess form även om växterna skulle uppskatta om vi planterade dem med krukorna uppochnedvända. De vore mer »fotriktiga« då. Nej, problemet är istället att krukan med dess jord knappast kan betraktas som om den vore ett biologiskt-kemiskt system i jämvikt. Om vi tänker oss att vi »innesluter« en bit jord i naturen i en osynlig kruka och jämför denna (inte borttagen från marken) med jordbiten i vår kruka skulle vi märka att den stora skillnaden är att den naturliga jordklumpen hela tiden omsätts medan vår egen inte gör det på samma sätt. Jorden i naturen tillförs kontinuerligt mullämnen i olika grad beroende på var vi befinner oss. Mineralämnena förs upp till jordytan när vatten avdunstar och förs sedan nedan igen med regnvattnet. Skadliga ämnen av olika slag tvättas bort med tiden, allt i en oavbruten cirkulation. Vår egen jordbit däremot anlagrar i hög grad alla möjliga slags ämnen som tillförs, främst med vattnet men även med damm, växtens egen utsöndring m m. De ämnen som växterna inte använder anrikas därför i krukan och kan tyvärr ibland bildas i farligt höga halter. Slutsatsen blir att vi måste försöka minimera anrikningarna, åtminstone av kalk.

Många orter har höga kalkhalter i ledningsvattnet. Vattnar vi våra växter med detta så kommer kalkhalten att stiga i krukan, ibland snabbt. Det brukar börja med att vita avlagringar bildas på jorden och krukan. Hög kalkhalt i jorden medför framför allt två saker: för det första ett allt högre pH-värde i jorden och för det andra kan den försvåra växtens möjlighet att ta upp andra näringsämnen. Genom sin höga koncentration kan kalken konkurrera ut andra ämnen vid växtens näringsupptagande eftersom kalciumjonerna är så många fler och kan på så sätt blockera näringsupptagandet. Problemet gäller även många kaktusar som inte växer i humushaltiga jordar utan i mineraljordar (se KAKTUS 1978–2 side 38). För vanliga krukväxter kan problemet till en del avhjälpas genom årlig omplantering men flertalet kaktusar är saktmodiga individer och mår bäst av att inte få sitt ofta känsliga rotsystem upprivet och skadat med jämna mellanrum. Därför är det en avgjord fördel om man kan avlägsna kalken ur vattnet istället. Detta kan göras på två principiellt olika sätt: ett avlägsnar kalken ur vattnet – jonbytare och utfällning – och ett ombildar kalken till ofarligare ämnen – olika oorganiska syror och komplexbildare. Jag har medvetet hoppat över destillation av vatten. Det första sättet som verkligen avlägsnar kalken ur vattnet är det bästa. Av de två metoderna är jonbytare den allra förnämsta men det krävs tyvärr tämligen dyrbar utrustning för detta. Kvar finns då utfällningsmetoden och det är en sådan jag använder mig av.

Oxalsyra bildar ett mycket svårslösligt salt med kalcium, kalciumoxalat, vid pH över 4,5. Metoden är mycket enkel, tillförlitlig och billig.

Genom att bereda en stark oxalsyralösning – förrådslösning – med känd halt kan man genom att tillsätta en känd mängd till vattnet fålla ut praktiskt taget allt kalcium. Praktiskt tillgår det så att man i ett lämpligt kärl, t ex en plasthink håller ner en bestämd mängd oxalsyralösning och sedan fyller på med vatten ur kallvattenkranen. Inom någon minut bildas en vit grumling, som är ytterligt finkornig. Vattnet får sedan stå i ett par dygn, varvid fällningen faller till botten. Det är viktigt att man tänker på omrörningen av blandningen. Genom att först tillsätta all oxalsyran och därefter vattnet, sköts ju detta nästan automatiskt.

Oxalsyra bildar en vit fällning om det finns kalk i vattnet.

När utfällningen är färdig avtappas det nu klara vattnet med en plastslang som hävert. Använd inte för grov slang, avtappningen går visserligen snabbare men ofta så snabbt att den river med sig fällning. Fällningen separeras på detta sätt ifrån och hälls bort. Jag vill betona att oxalsyran som man tillsatt naturligtvis också försvinner tillsammans med fällningen. Vatten som innehåller mindre än 5 dH (1 dH = 10 mg kalciumoxid + magnesiumoxid per liter vatten) totalkalkhalt kan betraktas som mjukt och behöver knappast avkalkas. Oxalysrametoden kan användas upp till drygt 20 dH. Om man har ännu hårdare vatten kan man alltså inte fälla ut allt kalcium som vattnet innehåller, men med denna metod kan man i alla fall få bort 70–80% i normala fall.

För att undanröja eventuella missförstånd bör det påpekas att oxalsyra endast bildar svårslösligt salt med kalcium och inte med magnesium. Ett värde i dH – tyska hårdhetsgrader – innefattar både kalcium- och magnesiumhalten. Vi kan alltså inte

direkt använda oss av hårdhetsvärdet utan vi måste få reda på kalciumhalten i vattnet uttryckt i mg per liter. Vattenverkets laboratorium på orten kan ge besked om de aktuella värdena.

Nedanstående tabell har jag sammanställt utgående från olika kalciumhalter med hänvisning till de olika oxalysrastyrkor som bör användas i varje enskilt fall.

De uppgivna hårdhetsvärdena – kolumn två – är teoretiskt beräknade och bör inte tas bokstavligen utan är riktvärden. I kolumnhuvud 3 står oxalysra-2-hydrat. Detta innebär att varje oxalysramolekyl samtidigt innehåller 2 molekyler kemiskt bundet hydrat, d v s vatten. Eftersom vatten har en vikt och bevisligen inte faller ut kalcium (!) måste man räkna bort vattenvikten.

Det förekommer två sorters oxalysra i handeln, oxalysra-2-hydrat, som är den vanligaste, samt torr oxalysra. Det är viktigt att kontrollera vilken sort man skaffar sig. Om man använder sig av torr oxalysra måste ge gevna tabellvärdena i kolumn tre

Kalciumhalt, mg/l	dH	Förrådslösning: Mängd oxalsyra-2- hydrat löses i 1 l vatten, g	Mängd förrådslösning tillsätts till 10 l vatten, ml.
10	1,6	11,3	25
20	3,1	22,7	25
30	4,7	34,0	25
40	6,3	45,3	25
50	7,8	56,6	25
60	9,4	67,9	25
70	11,0	79,3	25
80	12,5	90,6	25
90	14,1	102	25
100	15,6	102	28
110	17,2	102	31
120	18,8	102	33
130	20,3	102	36
140	21,9	102	39
150	23,5	102	42
160	25,0	102	44
170	26,6	102	47
180	28,2	102	50

multiplikeras med en faktor 0,714 som korrektion för vattenvikten. Exempel: 79,3 g oxalsyra-2-hydrat motsvarar $0,714 \times 79,3 = 56,6$ g torr oxalsyra.

Värdena i kolumn fyra är beräknade så att de faller 90% av allt kalcium. Detta som en säkerhetsmarginal för säsongsvariationer i vattnets kalkhalt o d.

Man kan inte lösa hur mycket oxalsyra som helst i en liter vatten och detta förklarar varför värdena i nedre halvan av kolumn tre är konstanta. Här är lösningen nästan mättad. Följaktligen måste man öka tillsatsmängden oxalsyralösning om man har hårdare vatten än cirka 90 mg kalcium per liter vatten.

liter vatten. Slutligen vill jag påpeka att oxalsyra är ett vådligt ämne (ej detsamma som gift) och skall förvaras oåtkomligt för barn.

*Niels Hydén
Blodstensvägen 39
S-752 44 Uppsala*

Nyt fra Biblioteket

Til medlemmerne i Sverige, Norge, Finland og på Island: Det er blevet besluttet, at biblioteket i N.K.S. betaler for forsendelsen af bøger fra Danmark til dig, hvis du vil låne bøger i Biblioteket. Du skal så betale forsendelsen af bøgerne tilbage til Danmark.

Danske lånere betaler som hidtil for forsendelsen *begge* veje. Dermed er samtlige medlemmer i Norden nogenlunde lige stillede, idet det nu vil koste omtrent det samme at låne en bog – uanset hvor i Norden man bor.

Hans Grønlund

De som ej har mulighed att själva bereda en oxalsyralösning kan vända sig till ett apotek som mot en mindre beredningskostnad kan tillverka en lösning. Oxalsyran behöver inte vara kemiskt ren (ju renare desto dyrare!). Man bör också skaffa sig en 25-ml mätcylinder för uppmätningen. Man kan knappast använda sig av ett decilitermått eller liknande för detta, säkerhetsmarginalen är ett par millimeter.

Fördelen med att använda en stark förrådslösning är naturligtvis att den räcker länge, har man vatten mjukare än ca 15 dH räcker en liter till minst 400

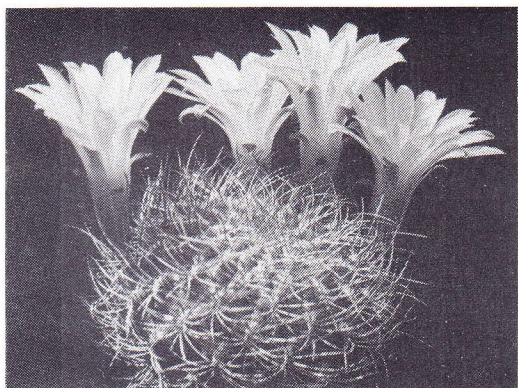

Lobivia tiegeliana

Tre charmerende sydamerikanere

Det er yderst sjældent, at slægten *Lobivia* (anagram for staten Bolivia) bliver omtalt her i bladet. Jeg kan egentlig ikke huske, hvornår det skete sidst. I betragtning af hvor righoldig denne slægt er på arter, er det ret besynderligt, at ingen (?) medlemmer tilsyneladende samler særlig ivrigt på dem. Måske ligger en af årsagerne gemt deri, at de uden for blomstringstiden måske ikke er helt så spændende som så mange andre slægter! Og dog – vi finder små kæmper, dværge, langtornede og korttornede – der er faktisk materiale til en god lille specialsamling. Når der nu alligevel ikke synes at være den helt store interesse for *Lobivia*, så skyldes det nok – stadigvæk uberettiget – at de udenfor blomstringstiden er noget ens. Men når de blomstrer, ja, så er de et herligt syn. Store, kønne blomster ofte med anderledes farvet svælg i alle afskygninger i rødt, lilla, violet, gult orange og hvidt. Alt hvad der kræves dertil er frisk luft – de er altså velegnede til et sommerophold i det fri – en kølig, frostfri overvintring; og de sætter pris på en dyb potte, da roden oftest har form som en roerod. En af de bedste lobiviaer er den her

afbildede, *L. tiegeliana*. Den kommer fra Tarija i Bolivia og bliver ikke mere end ca. 6 cm stor. Som det ses af fotografiet, er den ret tæt tornet med ca. 1 cm lange gule, brunspidsede og nærmest kamformede randtørne. Da de mørkere midtertørne samtidig også er buede, er planten ganske interessant, også når den ikke er i blomst. Det, der imidlertid gør den til så manges yndling, beror på to faktorer. For det første er blomsten virkelig smuk. På et næsten 3 cm langt blomsterrør sidder en mere end 4 cm stor intensivt violetrosa blomst. For det andet er den yderst villigt blomstrende, og hvad der er et yderligere aktiv, blomstringstiden strækker sig til langt hen på sommeren. Det er ellers et minus ved *Lobivia*. De er så kønne i blomst; men normalt sker blomstringen over en temmelig kort periode. Det er virkelig en god begynderplante, som alle vil kunne få glæde af. Husk blot, at varm overvintring giver ingen eller kun få blomster! Hvis man ikke kan få *tiegeliana*, så er den nærtstående *peclardiana* ingen dårlig erstatning. Se imidlertid godt på etiketten, der findes nemlig en næsten ensstavet plante,

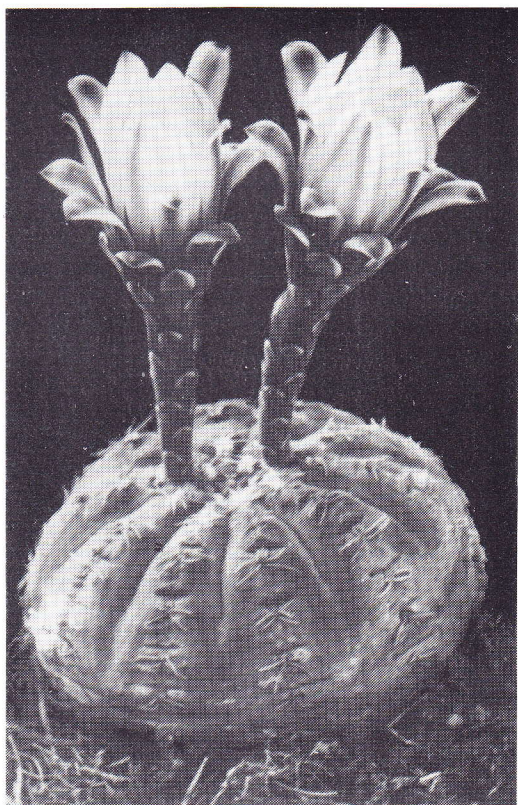

Sulcorebutia menesesii

Acanthocalycium (Lobivia) tegeleriana. Den ser helt anderledes ud, har rød blomst og hvad der er nok så væsentligt: den er naturblomstrende!

Ligeledes fra Bolivia kommer *Sulcorebutia menesesii*. Den bliver aldrig højere end et par centimeter, men kan opnå en diameter på en 5–6 cm. Det er også en tætornet, nydelig plante med attraktive, meget forskelligt farvede torne. Det er ikke ualmindeligt med både hvide, svagt rosa eller i nyvækst lysebrune kamformede torne. De store gule blomster har det intensive skær, som netop gør sulcorebutiaer så iøjnefaldende i blomstrings-tiden. Generelt kan man sige, at sulcorebutiaer altid skiller sig ud fra både *Rebutia* og *Lobivia* ved netop at have en udefinerbar, intensiv blomsterfarve. *Sulcorebutia* anses tit, ganske uberettiget, for at være vanskelig. Dyrk dem som *Lobivia* med en anelse mere varme om vinteren. Da mange arter vokser ret langsomt, gør man klogt i at sørge for godt dræn i den dybe potte (roerod).

Lidt længere sydpå træffer vi *Gymnocalycium ragoesii*, nemlig i Catamarca i Argentina. I dette trekløver virker den ved første øjekast lidt uanseelig. Dog er det noget af en karakterplante, som før eller senere vil fange beskuerens øjne. Det tilsyneladende nærmest torneløse, grålige plantelegeme kunne godt lede tanken hen på en *Lophophora*. Den har dog torne, flere end man rent umiddelbart skulle tro. Ved nærmere undersøgelse finder man op til 6 tæt anbragte, små hvidlige torne. Den blomstrer som så mange andre gymnocalycier også godt i vindueskarmen, idet dens

Gymnocalycium ragoesii

lysbehov ikke er særlig stort. Den bryder sig ikke om alt for megen sol, der i bedste fald vil farve den rød, og som i værste fald vil medføre forbrændinger. Blomsten kommer nogen gange ret uventet, idet knoppen har samme farve som plantelegemet. Den bliver imidlertid til en nydelig hvid blomst. Det er en god begynderplante, der vokser ganske godt, omend lidt langsomt; men den skal jo heller aldrig udvikle sig til en kæmpe. Den tåler både kold og temmelig varm overvintring uden at det går ud over blomstringen.

Alle de her nævnte planter er rigtig nemme og kønne, og bør aldrig mangle hverken hos begynderen eller den mere erfarne. . . hvis de altså har plads.

Peter Brandt Pedersen

Fotografier: Helmut Broogh

Kaktus i Ungarn

Sidst på sommeren modtog jeg en officiel indbydelse fra det Nationale Ungarske Kaktusselskab med ønsket om nogle lysbilledforedrag om fri-lands-kaktus. For mig var det en kærkommen lejlighed til at gense Budapest og komme videre omkring i landet, hvor ikke mindre end 20 samlinger blev beset. Herr Feher Laszlo fra det Naturhistoriske Museum, der var min daglige cicerone, havde tilrettelagt et hårdt og anstrengende program, hvor alt klappede perfekt.

At omtale alle samlinger er en umulighed; enkelte var ret beskedne; men ejerens glæde over at få besøg fra udlandet, samt den gæstfrihed, der vistest mig, var rigeligt besøget værd. Efter gennemgang af de fleste samlinger mødte jeg det obligatoriske spørgsmål: hvilken kaktus synes jeg bedst om, og hvilke kunne jeg tænke mig at få en stikling af? Med uægte beskedenhed måtte jeg svare, at det ville være synd og skam at beskadige så smuk en samling – og lod mig derefter hurtigt overtale til at modtage de rige gaver. Enkelte samlinger fortjener dog lidt mere omtale; hos Herr F. Laszlo så jeg et smukt blomstrende exemplar af *Euphorbia officinarum* var. *beaumieriana*. Hos Herr Andor, lidt uden for Budapest, sås i samlingen en meget særpræget kaktus, uden torne, og med form som en *Lophophora williamsii*; men hele planten var mørkerød – efter min mening noget helt enestående. Jeg kredsede flere gange omkring planten og gættede på en mutant, og sikkert det eneste exemplar i hele verden. På et vist tidspunkt fik jeg viklet ejeren ind i en længere diskussion om naturens luner, og spurgte så så henkastet, som det nu lader sig gøre for en kaktusfan, der dirrer af spænding, hvilket navn han havde givet denne sjove kaktus. Ja, sagde han, det var det eneste exemplar der fandtes, og navnet var *Pseudocactus* var. *polystyrol*?? Jeg elsker mennesker med en barok form for humor, og glæder mig til at vise vore medlemmer, hvor livagtig man kan lave en kaktus i kunststof.

Det næste besøg gjaldt Universitetets forsøgsanstalt, der blandt andet udmærkede sig med en omfattende kaktussamling. Efter at have hilst på elever og lærerkræfter besøgte jeg under Herr Nagysuranyi Miklos ledelse hele det store område med

Lederen af Kaktusgruppe Budapest, Dr. Szabo Arpad.

marker og drivhuse – virkeligt imponerende. Hos formanden for det lokale kaktusselskab i Budapest, Dr. Szabo Arpad, sås en rigtig liebhaver-samling med mange sjældne og store eksemplarer af kaktus. Et eksemplar af *Tephrocactus strobiliformis* vakte min begejstring; derudover var der også en nyhed i cristatakaktus, som skulle sendes til Zürich. Under besøget fik jeg øje på en plante, der gav et gib i mig. Som svar på en lidt henkastet bemærkning fra min side (der iøvrigt for den opmærksomme kaktussamler øjeblikkeligt burde være opfattet som et faresignal): hvad det mon kunne være for en kaktus, oplyste Herr Arpad, at det var en *Tephrocactus malianus*. Jeg har iøvrigt aldrig hørt det navn før; men tænkte som så, at der jo fandtes et utal af navne, som var ukendte for mig, og det kunne jo undersøges, når jeg kom hjem. Men min sjæl var rystet; planten var noget

helt enestående – desværre podet, med kun få led. Jeg åndede lettet op, da Herr Arpad tilbød mig en stikling som erindring fra hans samling; måske anede han, hvad der rørte sig i mit indre.

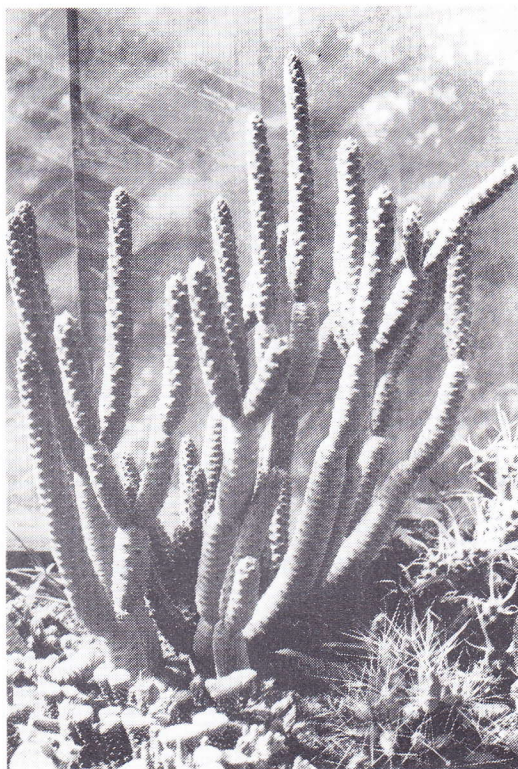
Næste dag gik turen til den Botaniske Have i Debrecen, immerhen en tur på 230 km, men jeg nød turen og landskabet med de bølgende solsikkemarkers. Hastigheden begrænses dog af de mange fritløbende høns (som de dog smager), ja, selv køer og sortbrogede svin vandrede rundt på landevejene. Ved ankomsten til Debrecen blev vi modtaget af Dr. Nemes Lajos, I.O.S.-medlem, vicepræsident for det nationale kaktusselskab og leder af kaktusafdelingen i den botaniske have. I forlokalet til drivhusene findes en stor hvidmalet væg oversået med autografer af næsten alle kendte kaktusfolk, der havde besøgt Dr. Lajos. Inden jeg blev sluppet ind i de hellige haller, måtte jeg sætte mit navnetræk samt dato på denne væg. For ligesom at have nogen at støtte mig til i det fine selskab, satte jeg mit lige under Herr Supthuts.

I denne samling fyrede jeg en hel rulle film af. Under gennemgangen standsede jeg brat op. Her stod en lille stikling af *Tephrocactus malianus*; men nu under navnet *Tephrocactus floccosus*. På min forespørgsel: hvor den var kommet fra, oplyste Herr Lajos, at det var en gave fra Herr Arpad i Budapest, der igen havde fået den fra en gartner i Østrig. Jeg havde en fornemmelse af, hvilken kaktusgartner det var, og har expres sendt et brev med nærmere oplysninger, således at jeg kan komme helt ind i plantens baggrund og historie. Planten var igen podet, meget blød og kødet, og indhyllt i det skønneste hvide uld. Frem fra toppen stak der de skønneste små mørkegrønne blade frem, blade der normalt kun findes hos *Maihuenia*. Jeg drøftede min formodning med Herr Laszlo, og vi mente begge, at der måtte være maihueniablod i planten. For en sikkerheds skyld kontaktede jeg I.O.S. i Zürich og bad Herr Supthut om hjælp; han måtte gerne kalde mig Mads, såfremt det ikke var en helt ny art af *Tephrocactus*; men efter min mening måtte der være *Maihuenia* indblandet.

Jeg modtog i løbet af få dage denne førstegangsbeskrivelse af Herr Supthut:

Tephrocactus malyanus Rausch spec. nov.

Denne nye *Tephrocactus* danner m² store puder med lange pælerødder. Areolerne bærer blade, der senere visner og bliver siddende på planten. Hele

Tephrocactus strobiliformis

planten er indhyllt i ca. 1 cm tykt hvid eller gul uldfilt og enkelte 1,5 cm lange glokider. Hjemsted Peru, i nærheden af Macusani i 4500 meters højde.

Der forefindes udemærkede fotos; men jeg er stadig tvivlende. Min plante minder stærkt om ovennævnte; men ingen har set rødderne i kultur. Endvidere har min plante ingen torne, ingen glokider, og det forbavser mig, at denne *Tephrocactus* som den eneste har grønne blade. Det vil nok tage et par år at komme til bunds i denne interessante betragtning; eventuelt må der foretages en kromosomtælling. Indtil da vil jeg (ud fra min erfaring med *Maihuenia*) fastholde, at der er maihueniablod i *Tephrocactus malyanus*. Overalt, både i private som i botaniske samlinger, gemmer der sig et utal af sjældne og nye planter, ofte under dubiøse navne og de opdages som regel kun ved tilfældigheder. I den forbindelse mindes jeg en mindre samling ude på landet – hele landsbyens stolthed. Jeg foretog de normale lidt overdrevne studier af enkelte planter afbrudt af enkelte udbrud, som »Oh« eller »det var som s.....«, da

Magda tidlig og silde har indprentet mig altid at være høflig og interesseret, når jeg så på kaktus i udlandet. På et senere tidspunkt fortalte ejeren mig, at der nede i baghaven stod tre frilandskaktus, som vi også skulle bese. Efter at have fjernet hunde, katte, høns og et enkelt svin, begav vi os ned i baghaven. Planterne var ved første øjekast intet særligt. Indehaveren fortalte, at det var en *Opuntia fragilis*. Endelig på hjemmebane holdt jeg et lille belærende foredrag, der mandede ud i, at omtalte *Opuntia* var en *O. rhodantha*, muligvis en *O. xanthostemma*. Hele familien protesterede: bedstefar havde udplantet den i tidernes morgen, og den blomstrede gult! Et kort øjeblik var jeg lammet; pludselig var det gået op for mig, hvilken sjældenhed jeg stod overfor. Med brudt stemme oplyste jeg, at den plante vi stod overfor, var den sjældne, gulblomstrende *Opuntia xanthostemma*. Denne kaktus kendes kun fra litteraturen, idet man omkring århundredskiftet havde en sådan i kultur. Planten er ganske vist omtalt og gengivet i en del tidsskrifter i nyere tid; men planten er uægte, da alle led er lysegrønne. Fundet blev fejret med en flaske vin, og det var et stolt NKS-medlem, der forlod denne samling, og en lige så stolt familie der vinkede til afsked, efter at have skænket mig et led af denne sjældne plante.

At besøge Budapest, uden at hilse på Dr. Printzner fra den Botaniske Have ville være en fornærmelse. Denne gang besø vi Haven og dennes bibliotek. Men højdepunktet er altså hans egen have; intet sted i Europa finder man så mange sjældne og nye planter. Dennegang blev der god tid til at fotografere hele hans sempervivumsamling – og atter var der kommet nye til fra Sovjetunionen. De første sjældne *Colchicum* stod i blomst; men det var planter man aldrig ser udbudt noget steds. Det samme var tilfældet med nye *Sedum* og et utal af nye løgplanter fra det østeuropæiske område. Haven er simpelthen et fund for såvel plante-samlere som botanikere. Der var kun et minus: han sendte ofte større samlinger til udlandet og bad til gengæld om andre bestemte planter. Som regel hørte han aldrig et ord mere, og det skuffede mig især at høre om et specielt engelsk selskab i denne forbindelse. At være plantesamler indebærer jo ikke at man bare modtager, men også at man er parat til at give.

Men skal jeg afslutte min beretning om turen til Ungarn, må jeg ikke glemme at fortælle, at en del planter måtte blive dernede. Det er begrænset hvor

mange kilo, man kan have i håndbagagen; men hver eneste plante og hver eneste oplevelse vil give mig en masse inspiration for de næste år, og for vore medlemmer er der nye dias til de lange vinteraftener.

Georg Sydow
Hovmålvej 77
2300 København S

MEDLEMMERNES HJØRNE

Søjlekaktus

Anders Forselius, Kläppa 414, Ljusdal, Sverige har en *Cereus forbesii* på 75 cm og han vil gerne vide lidt om denne kaktus. Anders har også en *Pachycereus pecten-aboriginum* og spørger om denne kommer med blomster.

Din *Cereus forbesii* kan blive 7 m høj – blomsterne er hvide, og de bliver 25 cm lange. Planten hører hjemme i Argentina og kendes især fra provinserne: Catamarca, Tucuman, Jujuy og Cordoba. *Pachycereus pecten-aboriginum* bliver helt op til 10 m høj. Dens blomster bliver ca. 8,5 cm lange og er hvide; frugterne bliver 7,5 cm i gennemsnit, de er tæt besat med et gult filtagtigt dække og med gule, stive børster, disse indtil 6 cm lange. Som kuriosum kan nævnes, at indianerne før i tiden brugte disse frugter som redekamme, deraf navnet: *pecten-aboriginum* = de indfødtes kam. Til slut blot dette: Du må have tålmodighed, før du kan vente blomstring i disse store kaktus; men bliver de passet med kærlig hånd, er der absolut mulighed for at få deres blomster at se; jeg vil gætte, de skal have en halv snes år på bagen før de blomstrer.

Venlig hilsen
Otto Forum Sørensen

fortsættes på side 22

Årsmødet, 1984?

Næh, så mange bliver vi nok ikke - billedet er optaget af Helmut Broogh og stammer fra

The National Show, 1979

The National Cactus and Succulent Society arrangerer 60–70 udstillinger hvert år. Udstillingerne afholdes i forskellige byer over hele England – fra Edinburgh i nord til Exeter i syd. Vi synes, at udstillingerne er meget værdifulde; dels fordi vi får mulighed for at præsentere vor hobby for offentligheden, dels fordi vi får en del nye medlemmer efter disse udstillinger. Hvert fjerde eller femte år afholder vi en landsudstilling (National Show), hvor medlemmer fra hele England mødes. Til disse landsudstillinger plejer der også at komme mange gæster fra udlandet.

Landsudstillingen 1979 afholdt vi i Luton, der er en lille industriby ca. 50 kilometer nord for London. Luton ligger i et trafikknudepunkt, og det er derfor nemt at komme til byen fra næsten ethvert sted i England. Vi havde været så heldige at få lov til at låne en stor fabriks-hal af en bilfabrik. Selv om hallen var meget stor, så var tilstrømningen til årets landsudstilling så stor, at der hurtigt opstod trængsel.

Mere end 2000 medlemmer kom til The National Show. Mange kom langvejsfra med deres bedste planter for at deltage i udstillingen. Et af vore medlemmer ankom med sin campingvogn klokken fire om morgenen og sov derefter mellem sine planter, indtil hallens opsynsmænd åbnede dørene klokken halv otte. Jeg overnattede selv i Luton og nåede frem til udstillingshallen klokken otte. På dette tidlige tidspunkt var der allerede mange hundrede mennesker i hallen, og gartnerne var godt igang med at sælge planter fra deres stande.

I den centrale del af udstillingsarealet var planterne opstillet i 105 klasser. Klasserne omfattede hovedsageligt forskellige systematiske grupper; men der var også specielle klasser for unge medlemmer og kombinerede klasser for Selskabets lokalkredse. Kaktussektionen havde 44 klasser; men den blev overgået af »de andre sukkulenter«, der var inddelt i 51 klasser – de »andre« sukkulenter er meget populære i England.

På udstillingsbordene vistes mange fremragende

planter. De fleste af udstillingens gæster var overraskede over de meget store og velplejede sukkulenter. Der var f.eks. en meget flot *Denmoza rhodacantha*, et meget stort, udsøgt eksemplar af *Pachyphytum oviferum* (der i England kaldes »franske mandler« på grund af deres smukke, hvide, sukkulente blade) og et stort, blomstrende eksemplar af *Machaerocereus eruca* (den såkaldte »krybende djævel«).

Ti af selskabets mest erfarne plantedommere var to timer om at bedømme de udstillede planter og tildele medaljer og priser til de bedste. Det var ikke noget let job, for de stod overfor de fineste planter fra mere end 200 af de mest aktive medlemmer af Selskabet. Lige så snart bedømmelsen var overstået, strømmede udstillingsgæsterne ind i hallen. Der var snart så mange gæster, at det var svært at bevæge sig rundt mellem bordene med de udstillede planter. Fra udlandet – især Europa – kom der mange gæster. Selv traf jeg et rejseselskab fra

Holland og vor gamle ven Helmut Broogh fra Tyskland (der gjorde flittigt brug af sit kamera). Den gæst, der havde rejst længst for at se udstillingen, kom helt fra New Zealand!

De 17 bedste kaktusgartnere havde salgssteder på udstillingen, og de solgte planter for tusinder af pund. Tilstede på udstillingen var også mange af de mindre, uafhængige selskaber som f.eks. The Mammillaria Society.

Denne udstilling var den største og mest succesrige, der endnu er afholdt af N.C.S.S., og den vil sikkert blive husket meget længe. Men vi er allerede igang med planlægningen af den næste landsudstilling: The National Show, 1983 – og den skulle gerne blive endnu bedre end dette års landsudstilling.

Bill Putnam

N.C.S.S.

(Oversættelse: HG)

MEDLEMMERNES HJØRNE

Myrer i »tusserne«

Kan I hjælpe mig med et stort problem, som min mor har med sine kaktus? Hun bor i Italien og har sine ca. 180 »tusser« på sin balkon på 9. sal. Her trives planterne godt; men – og der er et men – myrerne har fundet frem til de herlige kaktus. De myldrer i tusindvis rundt i jorden, hvor de lægger deres æg. Det er meget ubehageligt; både for planterne (som bliver »gravet« løse) og for min mor, der absolut ikke bryder sig om de ubudne gæster. Hun har sprøjtet med diverse gifte; men *intet* har hjulpet indtil videre. Er der mon noget at gøre ved dette problem? Jeg håber meget, at nogen i N.K.S. kender et godt middel mod myrerne.

Venlig hilsen
Stema Leicht
Kingstonvej 3
2300 København S

Svensk plantekatalog

Man har fortalt mig, at de svenske medlemmer ikke har så nem adgang til at købe planter, som man har i Danmark. Redaktionen har modtaget et katalog fra Tunisborgs Handelsträdgård, Käv-

lingevägen, 222 52 Lund. Dette firma sender planter ud til sine kunder. Blandt de mange planter, som firmaet forhandler, er der også en del kaktus og andre sukkulenter. Priserne på planterne lader til at være rimelige, men jeg kender ikke noget til størrelsen og kvaliteten af de planter, der sælges. Plantekataloget koster 5 Skr.

Hans Grønlund

Advarsel!

Jeg har i min kaktussamling haft rødt spind og sprøjtet den med Ferosans »Kill it – Hus og Have«. Det skulle jeg ikke have gjort. Resultatet var, at fremspirende torne stoppede i væksten eller udeblev helt. Sprayen indeholder pyretin 1 og 2, piperonylbutoxid og metoxychlor. Midlet gjorde endvidere planterne fedtede, og de samlede derved støv m.m. Er der nogen, der har fået samme slags skader på deres planter, og ved I, hvilket af stofferne der forårsager skaderne?

Venlig hilsen
Sebastian Jørgensen
Strandvejen 89
3070 Snekkesten

Klorofylløse planter

Jeg har lige erhvervet mig nogle gamle årgange af KAKTUS. Forfatteren til en artikel i KAKTUS 1976-3 side 93 spørger, om der er andre, der har haft erfaringer med klorofylløse planter (d.v.s. planter uden grønkorn, som f.eks. »jordbærkaktus« og »banankaktus« - Red.).

Sidste år høstede jeg frø af min *Rebutia minuscula*. Efter såningen spirede der ca. 95 normale og ca. 35 hvide planter op. De grønne (d.v.s. normale) spirede først, og lidt senere kom de hvide op. 9 af de hvide har jeg podet på en *Echinopsis*, to forskellige opuntiaer, *Selenicereus* og *Echinocereus procumbens*. Jeg har ikke så meget forstand på podning af små frøplanter - men der er jo ikke andet at gøre end at forsøge - og så håbe på, at det lykkes.

Venlig hilsen
Lars Søndergård, 12 år
Måløvvej 11
2750 Ballerup

Hvis du har nogle erfaringer, der kan hjælpe et af de medlemmer, der har et indlæg i under »Medlemmernes Hjørne«; så skriv til den pågældende.

Red.

KØB - SALG - BYTTE

Under denne rubrik kan medlemmerne af NKS gratis få optaget kortfattede annoncer om køb, salg eller bytte af planter og bøger samt andet med tilknytning til vor hobby.

Købes: Kataloger fra Haage & Schmidt, Erfurt, Schumann: Kakteen, Gartenschönheit 1930-40, Gartenflora, Deutsche Magazin, samt alle ældre tyske, østriske haveblade, evt. mod planter og kaktuslitteratur. G. Sydow, Hovmalvej 77, 2300 Kbh. S. Telf. 01-51 21 63.

Købes: Planter og vinterhårde kaktus. Eventuelt bytte med andre sjældne planter, f.eks. haveplanter. Christian Jacobsen, Vissingsgade 32, 6400 Sønderborg. Telf. 04-42 36 64.

Købes: Et pænt eksemplar af Samlerens store Kaktusbog og Nilas Jensen: Sukkulenter. Ib Johansen, Solbakken 14, 2990 Nivå. Telf. 03 - 24 73 13.

Tidligere årgange af »KAKTUS«

Følgende årgange af »KAKTUS« kan købes ved henvendelse til Ebbe D. Skov, Spireavænget 3, 5210 Odense NV.
Telefon (09) 94 13 43. Postgiro 1 28 35 53.

Argang 1 (1 hæfte) 5 kr. - argang 2 (nr. 4) 5 kr.
argang 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12 og 13, 40 kr. pr.
argang, dog kun 20 kr. for argang 8 (2 nr.)

HAR DE PRØVET

AT DYRKE ORCHIDEER?

Er De interesseret?

Få et gratis prøvenr. af vort
medlemsblad »Orchideen«,
der kommer 10 gange årligt.
Kontingent kr. 125.

DANSK ORCHIDE KLUB

Solsikkevej 7,
4600 Køge.

Sukkulenter til friland

Specialkatalog over
Sempervivum, Joviborba
og nærliggende slægter
- samt over Iris
Gerne postordre

MAILANDS STAUDER

Simmelbrovej 36, 7260 Sdr. Omme.

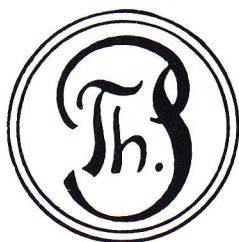
INDKØBSCENTRALEN

Nordisk Kaktus Selskabs indkøbscentral
skaffer pletter, gødning og andre ting, vi har
brug for i vor hobby.

Henvendelse til:

FRANS LAURSEN

Midtjyllands Landboskole
7200 Grindsted
Giro 6 60 02 63

– næste gang De kommer til

KØBENHAVN

bør De i egen interesse besøge

Thorvald Petersen's Handelsgartneri

Jagtvej 74

her finder De det største udvalg i

KAKTUS og SUKKULENTER i alle størrelser

Kaktusgødningen SUKUROL føres

KAKTUS

Stort udvalg i froplanter og sjældne
importplanter samt mange
arter *Sempervivum*, *Papyrus* og
andre prydgæsser.

Bent Jørgensen

Vejlegardsvej 99 – Vallensbæk
2620 Albertslund – Tlf. (02) 64 50 95

Plantelister udsendes ikke

Allerede før De når Hamborg, kan De finde
vort kaktusgartneri »Klein Mexiko«. Vor
LILLE virksomhed har altid et STORT sorti-
ment af interessante planter til Dem!
De er velkommen til et besøg til enhver tid,
undtagen mandag. Grupper helst forud-
anmeldelse. – Ingen forsendelser.

OTTO POUL HELLWAG

KAKTUS GARTNERI

D. 2067 Reinfeld/Holsten
Steinfelder Heckkaten

(vejen Reinfeld–Bad Segeberg)

KAKTUS - SUKKULENTER TILLANDSIA - BURSERA

og mange andre planter

Åbent torsdag og fredag 10–17 - lørdag 9–12
April planteliste kan rekvireres mod forud-
betaling af kr. 2,00 til porto.

INGE CLAUSEN

gartneriet Månedalen
Månedalen 2 – 2970 Hørsholm
Tlf. (02) 89 28 93 kl. 8–9 og 17–18

KARLHEINZ UHLIG

Frø - Kulturplanter - Import - Eksport
Lilienstr. 5 - Postbox 1107
D-7053 KERNEN i. R.

Et godt og lykkeligt nytår ønskes
alle vore kunder og venner i Skandinavien.

Min frøliste 1980 er lige udkommet!

WHITESTONE GARDENS LTD.

**Sutton-under Whitestonecliffe,
Thirsk, N. Yorks. YO7 2PZ, England**

Specialist i postordrer af kaktus og andre
sukkulenter, bøger, frø m.m. Send tre inter-
nationale svarkuponer (post) for vor fuldt
illustrerede 36 siders prisliste, som inde-
holder verdens mest omfattende bogliste.

Ing H. van Donkelaar

Werkendam/Holland

Betydeligt udvidet sortiment i
sukkulenter, kaktus samt andre sjældne
planter.

Min nye plante- og frøliste sendes
mod forudbetaling af 2.50 h fl
og tillægget 1979 koster + 1 h fl
(internat. postanvisning)

– Alle henvendelser kan ske på dansk –